

Boetius: "Scientia est nobilis animi possessio, quae avarum dedignatur possessorem: nisi enim publicetur, elabatur, et distributa suscipit incrementum. Similiter divina sapientia incarnata multis in cibum donata sapientes facit, et in se quodammodo convertit: et sic dum comeditur, non minuitur, sed augmentatur. Eccle. 1: "Creator omnium creavit sapientiam spiritu: scilicet, incarnari fecit, "et secundum datum suum praebebat illam diligentibus se. Et in hoc sapientia Dei crescit, dum multos in sapientia crescere facit. Ad Ephes. 4: "Crescimus in illo per omnia, qui est caput nostrum Christus, ex quo totum corpus compactum, scilicet per fidem, "et connexum per caritatem, in mensuram uniuscujusque membri augmentum corporis facit in aedificationem sui in caritate."

CAPUT XV.

De qualitate nostrae praeparationis ad Sacramentum.

"Venite, comedite, etc." Thema speciale. "Probet autem seipsum homo etc." 1 Corinth. 11. Probet, idest praeparet se, examinet, purget. Item aliud thema: "Praeparate corda vestra Domino." 1 Reg. 7. Quartum principaliter circa Sacramentum Dominici corporis notandum, est qualitas nostrae praeparationis: nam valde justum est, ut ad tam dignum et venerandum cibum, scilicet ad ipsum Dominum omnium, non incurate et indevote: sed aliquo competenti modo praeparati accedamus Exod. 19, "Sacerdotes qui accedunt ad Dominum, sanctificentur, ne percutiat eos;" similiter et alii. Praeparatio nostra considerari potest in tribus. In dignitate ipsius corporis sacri: nam quia mundissimum, et Deo vivo plenum et unitum, necesse est illud suscipienti per tria praeparari: scilicet, per fidei plenitudinem. Ad Hebr. 10: "Accedamus cum vero corde in fidei plenitudine": cum vero corde, idest cum vero intellectu sine errore: in plenitudine fidei, idest in plena fide credentes quae non videmus, scilicet sub specie panis esse totum Christum, verum hominem et verum Deum. Propter hujus fidei magnum meritum dicitur 2 Petri 1: "Credentes in Christum quem non videtis, exultabitis laetitia inenarrabili." Secundum praeparativum est munditiae magnitudo, quia congruum est ut vas suscepturum corpus mundissimum sit mundum. Exod. 21: "Sume vas unum, et mitte manum ibi." Vas unum quasi singulariter et excellenter mundum. Hic Apostolus Hebr. 9, vas istud dicit esse urnam auream; decet enim cor quasi aurum esse purissimum per magnam munditiam, quod capere debet caelestem panem. Alexander Papa: "Nihil in sacrificiis majus esse potest

quam corpus et sanguis Christi, nec ulla oblatio hac potior est, sed omnes praecellit, quae pura conscientia offerenda est, et pura mente sumenda." Hugo: "Pura conscientia est quando non habet de praeterito justam accusationem, de praesenti injustam delectationem, sed de futuro justam voluntatem." Matth. 27: "Joseph petiit a Pilato corpus Jesu. Et accepto corpore, involvit in sindone munda." Glossa: "Sindone munda involvit Jesum, qui pura mente eum suscipit." Hinc etiam mos Ecclesiae habet, ut sacramentum altaris non serico, non panno tincto sed "puro linteo celebretur." In tribus vero quae perducunt corporale linteum ad candorem intelliguntur tria, quae faciunt ad nostram mundificationem: primo enim lavatur, secundo torquetur, tertio exiccatur. Si quis ad suscipiendum Dominum bene mundus vult fieri, primo debet per aquam lacrymarum emundari: secundo per opera poenitentiae torqueri: tertio per fervorem amoris Dei a carnalium desideriorum humore sicari. De primo ad Hebr. 10: "Accedamus aspersi corda a conscientia mala, et abluti corpus aqua munda," idest mundati lacrymis a peccatis cordis et corporis. Exod. 30: "Lavabunt Aaron et filii ejus manus et pedes," idest opera et cogitationes, aqua compunctionis et confessionis, "quando accessuri sunt ad altare ne moriantur." Jerem. 4: "Lava a malitia cor tuum, Jerusalem, ut salva fias: usquequo morabuntur in te cogitationes noxiae?" Psal. 31: "Lavabo per singulas noctes," idest pro singulis peccatis lectum meum, idest conscientiam etc. De secundo Exod. 26, cortinas tabernaculi, idest ornatus animae facies de bysso retorta, idest de operibus poenitentiae, jejuniis, orationibus, afflictionibus et hujusmodi. 1 ad Corinth. 9: "Castigo corpus meum etc." Eccles. 33: "Servo malevolo," idest, corpori, "tortura et compedes, mitte illum in operationem ne vacet." Psalm. 33: "Multae tribulationes justorum." De tertio Psal. 10: "In sole posuit tabernaculum suum," scilicet ad siccandum per amorem divinum, ut fiat valde mundum et pulchrum. Cant. 4: "Tota pulchra es amica mea etc." quia scilicet bene lota, torta et exsiccata. Numer. 9: "Sanctificamini, cras comedetis carnes." Tertium praeparativum est orationis devotio. Psalm. 104: "Petierunt, et venit coturnix, et pane caeli saturavit eos." Job. 3: "Antequam comedam, suspiro." Hinc Maria Magdalena et aliae devotae portabant aromata, dum quaerebant corpus Domini. Lucae 23. Sic nobis accessuris ad corpus Domini praelibanda est orationis devotio, ut quod forte minus parati sumus per jejunium et confessiones, suppleat spiritualium aromatum, idest orationum oblatio. 2 Paralip. 30: "Magna pars populi quae sanctificata non fuerat, comederat Phase, et oravit pro eis rex Ezechias dicens: Dominus bonus propitiabitur cunctis qui in toto corde requirunt

eum, et non imputabit eis quod minus sanctificati sunt. „ Augustinus: „ Quamvis quis peccato mordeatur veniali, peccandi tamen de cetero non habeat voluntatem, satisfaciat lacrymis et orationibus, et confidens de Domini miseratione accedat ad Eucharistiam intrepidus et securus. „ Secundus modus nostrae praeparationis consideratur in hostia panis. Sicut enim grana frumenti arte humana gradatim proficiunt ad panis complementum, sic anima peccatrix gratia Dei proficit ad bonum statum, in quo licenter suscipit corpus Dominicum. Grana ex quibus fit hostia, signant statum peccatoris propter tria: sunt enim dura, et furfure operta, et ab invicem distincta. Sic peccator durus est in corde, qui non vult converti ad dulcem Deum de sua iniquitate. Jer. 5: „ Induraverunt facies suas supra petram, et noluerunt converti. „ Item peccator opertus est quasi furfure peccati deformitate. Jerem. 2: „ Quam vilis facta es nimis intrans vias tuas! „ Item peccator divisus est a proximo suo caritatis privatione. Osee 10: „ Divisum est cor eorum, nunc interierunt. „ Sed grana ad statum in quo sunt in hostia per hunc modum sunt deducta. Primo contrita est eorum durities per molam, et in minimas partes redacta: secundo a furfure sunt mundata: tertio commixta est farina adinvicem per aquam, et per ignem decocta, et in panem solidata; sic peccator qui dignus erit sumere corpus Domini, debet se per tria quae in his signantur praeparare: per cordis contritionem, per oris confessionem, per proximi dilectionem. De primo Isa, 47: „ Tolle molam, mole farinam: „ quasi diceret, Fac in te molam spiritualem de duobus molaribus, considerando misericordiam Dei, et justitiam ad emolliendam cordis tui duritiam: misericordiam quasi superiorem lapidem qui nunc operatur et circuit, sed post hanc vitam operari cessabit. Psal. 85: „ Misericordia tua magna est super me etc. „ Item considerando justitiam quasi inferiorem lapidem, qui nunc jacet et quiescit, sed post hanc vitam elevatur, operatur et circuit. Osee 8: „ Judicabo te juxta vias tuas, non parces oculus meus, et non miserebor. „ Matth. 21: „ Super quem ceciderit lapis iste conteret eum. „ Rom. 11: „ Vide Dei bonitatem et severitatem. „ Job. 5: „ Deus emollivit cor meum, et omnipotens conturbavit me. „ Deus cui proprium est misereri, omnipotens quem oportet juste judicare. Psal. 50: „ Sacrificium Deo spiritus contribulatus. „ De secundo Amos 9: „ Ecce ego mundabo, et concutiam domum Israel, sicut concutitur triticum in cribro: „ ubi scilicet furfures separantur a nucleo, impurum a puro, sic per confessionem mundatur anima a vili peccato. Psal. 95, „ Confessio et pulchritudo etc. „ 1 Mach. 3: „ Dixit Judas et fratres ejus „, idest confitentes. „ Ecce contriti sunt inimici nostri, ascendamus nunc mundare Sacramenta nostra. Eccles. 2: Qui timent Dominum, praeparabunt corda

sua, et in conspectu ejus sanctificabunt animas suas. „ Glossa: „ Felix anima quae quotidie mundat cor suum, ut suscipiat habitorem Deum, cujus possessor nullius eget bono, quia omnium bonorum auctorem in se habet. „ De tertio Genes. 17: „ Accelera, tria sata similiae commisce, et fac subcinericios panes, ut sic vitulum optimum cum illis comederet. „ Qui enim vitulum optimum, idest corpus Christi sumere vult, prius debet tribus satis similiae panem igne coquendo solidare, idest ad tres hominum differentias, scilicet superiores, aequales, inferiores veram dilectionem servare. 1 Corinth. 10: „ Unus panis et unum corpus, multi sumus qui de uno pane et de uno calice participamus. „ Augustinus: „ Qui accipit mysterium unitatis, et non tenet vinculum pacis, non mysterium accipit pro se, sed contra se. „ Matth. 20: „ Intravit rex ut videret discumbentes, et vidit unum non habentes vestem nuptialem, „ idest caritatem, „ et ait ministris: Ligatis manibus et pedibus etc. „ Item ejusdem 5: „ Si offers munus tuum etc. „ Glossa: „ Si fratrem laesisti, reconciliare ei: etiam si adversarius fuerit, esto benevolus, ut fiat amicus; et tunc offeres munus tuum, ut sit Deo gratum. „ Propter praedicta in pane notanda dicitur Exod. 21: „ Azyma comedes, „ idest panem sine fermento, „ et erit quasi signum in manu tua, et quasi monumentum ante oculos tuos, „ quod scilicet significatur in eo quod dictum est, cordis contritio, oris confessio, proximi dilectio, quibus debemus nos praeparare, ut digne possimus ad Christi corpus accedere.

CAPUT XVI.

De praeparatione nostra in tertio, scilicet Agno Paschali.

„ Venite, comedite. „ Item: „ Probet autem seipsum homo. „ Thema speciale: „ Sanctificamini, cras comedetis carnes, Num. 9. Thema proprium. „ Ecce Agnus Dei, „ Joan. 1. Hic dicendum est qualiter ex figura agni paschalis consideretur nostrae praeparationis modus, de qua Exod. 12 legimus. Haec figura in tres partes est dividenda. Prima pars est ipse agnus edendus secunda fercula cum quibus est edendus, tertia personarum edentium habitus. In prima discimus praeparari per fidei integritatem, in secunda per animi virtuositatem, in tertia per vitae honestatem. Prima pars istius est ipse agnus, qui secundum legem manducatur: et in hoc tria considerantur. Primo quando comedendus est, quia in nocte, cum res plene non videtur; in quo credendum significatur quod corpus Christi in praesenti nobis dari debuit non manifestum, sed in Sacramento velatum. Tobiae 12: „ Sacramentum regis abscondere bonum

est „ 3 Reg. 8. „ Dominus dixit ut habitaret in nebula. „ In secundo, scilicet quod non comeditur ex eo crudum, significatur quod non debemus credere Christum esse hominem purum. Item quod non comeditur aqua coctum, significat quod non debemus credere Christum secundum communem hominum consuetudinem conceptum aut natum. Item quod comederunt eum tantum assum igni, significat quod Christi incarnatio et ejus corporis consecratio credenda est celebrari per potentiam Spiritus Sancti. In tertio, scilicet quod caput agni cum pedibus et intestinis vorari praecipitur, significatur, esse credendum quod in hoc Sacramento totus Christus cum divinitate et anima continetur et sumitur. Secunda pars hujus figurae sunt fercula tria, cum quibus solebant agnum manducare: scilicet lactucae agrestes, panes azymi et sanguis agni. Exod. 12: „ Edetis carnes agni, et azymos panes cum lactucis agrestibus: et sument de sanguine agni, et ponent super utrumque postem, et in superliminaribus domorum. „ Primum ferculum, scilicet lactucae agrestes, significant dolorem de peccatis; secundum, scilicet panes azymi, intensionem puram cum operibus bonis; tertium, scilicet sanguis agni, memoriam et imitationem dominicae passionis, quibus praeparari debet anima fidelis. De primo Gregorius super illud Exod. 12: „ Lactucae agrestes valde amarae sunt: carnes vero agni cum his comedendae sunt: quia cum corpus Christi accipimus, compungi pro peccatis debemus, ut amaritudo poenitentiae abstergat amorem perversae vitae. „ Isa. 38: „ Recogitabo tibi omnes annos meos etc. „ De secundo 1 Corinth. 5: „ Epulemur non in fermento veteri, „ idest in corruptione superbiae, quae fit in deum: „ neque in fermento malitiae, „ quae fit in proximum: „ et nequitiae, „ quae fit in seipsum: „ sed in azymis sinceritatis, „ idest in sinceritate a vitiis, et veritate „ bonorum operum, ut scilicet studeamus esse in novitate vitae sine omni fraude de fermento veteri. Gregorius: „ Panes sine fermento comedit, qui recta opera sine corruptione inanis gloriae facit de fermento malitiae. „ Idem: „ Panes sine fermento malitiae manducat, qui opera misericordiae sine peccati admixtione exhibet, ne perverse rapiat quod quasi recte dispensat. „ Unde per Amos 4 increpando dicitur: „ Sacrificate de fermento laudem. „ De fermento enim laudem immolat, qui domini sacrificium de rapina portat de fermento nequitiae. Exod. 12: „ Qui comederit fermentatum, peribit anima ejus de coetu Israel. „ Fermentatum comedere est delectari peccati corruptione, quod committitur in se. Psal. 23: „ Dixit injustus ut delinquat etc. „ De tertio ferculo supradicto Gregorius: Sanguis agni super utrumque postem ponitur, quando non solum ore corporis, sed etiam ore mentis hauritur, et ad imitationem intenta mente cogitatur: nam qui sic Redempto-

ris sanguinem accipit, ut imitari passionem nec dum velit in uno tantum poste sanguinem ponit. „ Item in superliminaribus ponendus est sanguis agni, quia non tantum in memoria, sed in manifesto portari debet crux passionis Christi. Galat. ult.: „ Mihi absit gloriari etc. unde et stigmata Domini Jesu in corpore meo porto. „ Tertia pars hujus figurae est habitus, sive tria insignia illorum qui manducaverunt agnum: circulus renum, calceamenta pedum, baculus manuum. Exod. 12: „ Sic manducabitis agnum. Renes vestros accingetis, calceamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus. „ Primum designat carnis et mentis continentiam, secundum exemplorum patrum custodiam, tertium vitiorum correctionem: et exiguntur ad communicantium praeparationem. Primum praeparativum est mentis et carnis continentia in cingulo renum figurata. Gregorius: „ In renibus accipitur carnis delectatio: „ unde Ps. 25: „ Ure renes meos et cor meum. „ Qui ergo Pascha comedit, renes accingat: quia qui corpus Domini accipit, voluptatem domat, luxuriam refraenat. Haec praeparatio continentiae attendenda est quantum ad tria genera hominum; scilicet conjugatos, et de incontinentia poenitentes, et spirituales. Primi ante sacram communionem continentiam debent servare aliquantam; secundi longiorem, tertii continuam. De primo dicitur ad David 1 Reg. 21: „ Si pueri mundi sunt, maxime a mulieribus, manducant, „ scilicet panem sanctum: „ respondit David: Si de mulieribus agitur, continuimus nos ab heri et nudius tertius. „ Dedit ergo eis Sacerdos sanctificatum panem: Exod. 19: „ Descendit Dominus coram omni plebe super montem Sinai, scilicet in igne, et nubis caligine. Estote ergo parati in diem tertium, et ne appropinquetis uxoribus vestris. „ Si talis continentia servata est ad figuram, quanto magis servanda est ad corporis Christi veritatem? De secundo Levit. 13: „ homo qui fuerit leprosus, aut patiens fluxum seminis, „ idest peccans per incontinentiam carnis, „ non vescetur de his quae sanctificata sunt mihi, donec sanetur, „ scilicet per poenitentiam. Hinc statuti sunt ante Pascha quadraginta dies poenitentiae, ut his peractis in jejuniis et orationibus et continentia et bonis operibus, tunc possint communicare poenitentes cum aliis bonis Christianis. Hinc super illud 1 Cor. 11. „ Si nosmetipsos dijudicemus etc. „ dicit Augustinus: Ab ipsa mente poenitentis talis sententia proferatur, ut se indignum iudicet participatione corporis et sanguinis Domini, ut ad tempus per ecclesiasticam disciplinam sacramento caelestis panis separetur. Indigne enim accipit, si tunc accipit cum debet agere poenitentiam, „ idest quando incipit. Ergo se prius iudicet, ut a se iudicatus non iudicetur a Domino. De tertio, scilicet de continentia continua et sempiterna, scilicet omnimodam et per-

petuam castitatem conservare: Lev. 21: "Sacerdotes sancti erunt Domino suo, et non polluent nomen ejus. Incensum enim Domini et panes Dei sui offerunt, et ideo sancti erunt." Beda: "Si veteris testamenti Sacerdotes secundum ordinem vicis suae intraturi templum ad offerendas legales hostias a propriis uxoribus oportuit abstinere: quanto magis nostri Sacerdotes, quos ad consecrandum sacrosanctum corpus Domini paratos semper esse oportet, et continuam et sempiternam semper debent castitatem conservare?" Secundum praeparativum est exemplorum patrum custodia per calceamenta pedum figurata. Gregorius: "Calceamenta in pedibus habere, est mortuorum patrum vitam aspicere, et nostra vestigia a peccati vulnere custodire." Cantic. 5: "Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis; filia principis!" Gressus sunt profectus operum in calceamentis, idest in consideratione vitae patrum. Tertium praeparativum est correctionis disciplina in baculis manuum figurata. Baculus enim significat rectitudinem justitiae, qua debemus nosmetipsos de nostris excessibus ante communionem judicare. Psal. 44: "Virga directionis, virga regni tui etc. Apprehendite disciplinam etc." 1 Corinth. 11: "Qui manducat et bibit indigne.... Quod si nosmetipsos dijudicemus etc." Augustinus: "Ascendas hic adversus te tribunal mentis tuae, et constituto in corde iudicio adsit accusatrix cogitatio, et testis conscientia, et carnifex timor Domini; inde quidam sanguis animae confidentis per lagrimas profluat: et sic cessat vindicta divina, cum confessio et correctio praecedat humana: et sic homo dignus erit ad sumendum corpus Christi nunc in Sacramento, et perfecta fructione in futuro." De primo Deut. 8: "Afflixit te Dominus penuria, et dedit tibi cibum manna quod ignorabas;" afflixit te idest fecit ut affligeres te et corrigeres, "penuria," idest poena voluntatis tuae, et voluptatis carentia, et nunc dedit tibi caelestem panem corporis sui. De secundo ad Hebr. 12: "Omnis disciplina in praesenti non videtur gaudii," sed moeroris: postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet justitiae. Item praeparativum ad corpus Domini suscipiendum esse potest manducatio spiritualis, secundum quod perfecti manducant ratione meditationis devotae, de quo "infra sermone decimo nono ante medium, et in medio."

CAPUT XVII.

De triplici modo manducandi; et primo de Sacramentali tantum.

"Venite, comedite etc." Thema proprium. "Quicumque manducaverit panem hunc et biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis et sanguinis Domini," 1 Cor. 11. Quintum principale circa Sacramentum Dominici corporis notandum, est modus manducationis; et hoc triplex: scilicet Sacramentalis tantum, spiritualis tantum, Sacramentalis et spiritualis simul. Ad hoc intelligendum sciendum, quod in cibo altaris duo sunt: scilicet Sacramentum et virtus sacramenti. Sacramentum, ut dicit Augustinus, in duobus consistit, visibili panis et vini specie, et invisibili carne et sanguine Christi; virtus vero Sacramenti est sanatio a damnatione mortis aeternae. Hanc virtutem Sacramenti crediderunt et gustaverunt spiritualiter omnes salvandi ab origine mundi, et quotidie gustant omnes boni Christiani. Secundo modo tam boni quam mali; hoc modo dissimili, quia mali manducant Sacramentum tantum, idest sub visibili specie panis corpus Christi; sed non virtutem Sacramenti manducant spiritualem, idest salutem ad vitam aeternam: boni vero manducant utrumque simul, scilicet Sacramentum et virtutem Sacramenti. Ex his patet triplex modus manducandi. Primus Sacramentalis tantum, secundus spiritualis tantum, tertius Sacramentalis et spiritualis simul. Primo manducant mali Christiani, secundo omnes salvandi, tertio soli boni Christiani. Primi manducant et non manducant; secundi non manducant et tamen manducant; tertii manducant et manducantur. Primus modus manducandi corpus Domini est sacramentalis tantum, quomodo mali Christiani manducant; quia venerandum corpus in peccato mortali ore polluto sumentes, cordis affectum ab influenza virtutis bonitatis ejus, peccatis suis immundis et duris quasi luto et lapide claudunt. Ezech. 14: "Posuerunt immunditias suas in cordibus suis, et idola," scilicet scandalum iniquitatis suae statuerunt contra faciem suam. Isti manducant et non manducant: manducant quidem, quia corpus Domini sumunt Sacramentaliter; sed tamen non manducant, quia virtutem spiritualem, idest salutem animae non percipiunt. Eccles. 6: "Est aliud malum quod vidi sub sole, et quidem frequens apud homines. Vir cui Deus dedit divitias et substantiam et honorem, nec tribuit ei potestatem ut comedat ex eo." Hebr. ult.: "Habemus altare de quo edere non habent potestatem qui tabernaculo deserviunt," idest peccatis carna-